

LADISLAV
ZIBURA
PRÁZDNINY V EVROPĚ

Prázdniny v Evropě

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.bizbooks.cz
www.albatrosmedia.cz

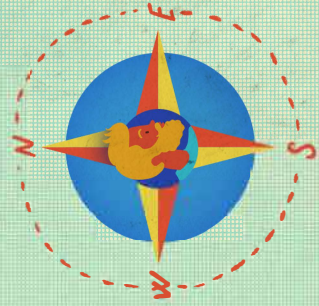
Bizbooks®

Ladislav Zibura

Prázdniny v Evropě – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

100
Km

Milá čtenářko, milý čtenáři,

v první řadě Ti moc děkuji za to, že kupuješ knihy – ať už sobě, nebo blízkým. Česká republika patří mezi země, kde se čte nejvíc na světě. Průměrný dospělý Čech každý rok přečte třináct knih, necelé tři z nich si koupí. Právě díky lidem, kteří knihy kupují, je co číst. Nakladatelé u nás ročně mohou vydat přes deset tisíc nových titulů. A je to i Tvoje zásluha.

V řadě druhé mám radost, že v ruce držíš právě moji knihu. Je to pro mě velká čest a motivace pro další psaní. Pokud Tě kniha zaujme, pak by se Ti mohly líbit také cestopisy Richarda Halliburtona a Billa Brysona. Oba to jsou výborní autoři se smyslem pro humor a dobrodružství.

Vyměníš-li občas knihu za klávesnici, pak si na internetu můžeš přečíst, co se do mých pěškopisů nevešlo. Příběhy z Česka i ze světa skoro každý den sdílím na Instagramu (@princladik) a Facebooku (Ladislav Zibura).

Aby toho nebylo málo, můžeme se potkat také na přednášce. Jejich seznam vždy najdeš na mém mužném webu www.princladik.cz.

Přeji Ti příjemnou zábavu a ta nejlepší setkání u knih i na cestách.

Ladislav Zibura

LADISLAV
ZIBURA

PRÁZDNINY V EVROPĚ

BizBooks
Brno 2019

*Věnováno mojí mamince, která se o mě
vždycky bojí, protože mě má ráda.*

Dobrodružství začíná

„Ty jo, já zas budu překvapenější, až se zítra probudím někde ve spacáku v cizí zemi,“ loučil jsem se s kamarády před odjezdem. A teď ten moment přišel. Rozlepil jsem oči a podíval se na datla, který vytrvale kloval do stromu nade mnou. Asi neexistuje pták, který by snídal hlasitěji. Spát v lese vedle altánku poeticky nazvaného Altánek lásky celkově nebyla šťastná volba. Nějaký mladý pár totiž tohle označení vprostřed noci vzal doslova. Tedy, po celou dobu jejich sblížení jsem doufal, že to je mladý pár. V prostředí polského lázeňského města Kudowa-Zdrój to však příliš pravděpodobné nebylo.

Vytáhl jsem kartáček a stejně jako večer si vypláchl pusy pivem. Kindervajíčko a žvýkačky s Bolkem a Lolkem jsem si obstaral hned po překročení hranic, na vodu se mi ale při nákupu podařilo zapomenout. Dokud člověk svou cestu plánuje, vše je ideální a plné slunce. Pečlivě si skládá oblečení dosud vonící aviváží, čistí nůž od loňské paštyky a šitíčko si kompletuje s takovou péčí, jako by ho už někdy použil. Zkoumá mapy, sbírá rady a prohlíží si fotografie míst, která možná navštíví. Pak ale přijde první ráno cesty a on se probudí na okraji lesa. Leží v navlhlém spacáku, je nevyspalý a v ústech má nepříjemně sucho. Přesně v tu chvíli začíná skutečné dobrodružství.

Krásná místa lze zachytit na instagramové fotografii tak, že vypadají lépe než ve skutečnosti. Za dobrodružstvím se ovšem musí vydat každý sám. Provází ho totiž mnohem víc, než se vměstná do obrázku nebo videa. Zkrápí ho déšť a pot, voní po

benzinu a instantní kávě, občas je zkřehlé od mrazu, jindy zase žhne poledním sluncem. Nedá se naplánovat ani prožít u sebe doma. Dobrodružství člověk může zažít jen na cestě plné překvapení – na výpravě bez zbytečných příprav a očekávání, na kterou se vydá poháněn prostou lidskou zvědavostí.

Sešel jsem z kopce k lázeňské kolonádě a podezíravě si prohlížel páry, které se vydaly na ranní procházku. Včera v altánku to mohl být kterýkoli z nich. Pohybem ruky mě zastavila stará dáma a důvěrně mi položila dlaň na rameno. „Prosze, młody człowieku, gdzie jest ossuarium?“ zeptala se na cestu kamsi v domnění, že potkala Poláka. „Já nežnáju, já niet z Polšie, já Čech,“ odpověděl jsem neexistujícím jazykem. Za dobrodružstvím mě to dosud táhlo hlavně do Asie. Pro Čínany, Turky, Nepálce nebo Armény jsem na první pohled obvykle představoval nejen cizince, ale také kuriozitu. Tentokrát to bude jiné. Vydávám se na cestu po Evropě. Nejprve na sever a pak na jih. Přesnější plán nemám. Chci si užít kontinent bez víz a hraničních kontrol a poznat lidi, jejichž kultuře a jazyku rozumím.

Přišel jsem na okraj města, vyhlédl si ideální plácek a opřel krosnu o dopravní značku užší hranou směrem do silnice. Pak jsem se narovnal, upravil si vlasy, vytvaroval koutky do zdánlivě nenuceného úsměvu a zdvihl palec v dokonalém pravém úhlu. Minulo mě první auto... a v následujících pětáctýřiceti minutách také každé další. Řidiči naznačovali všechno možné, ale nezastavil ani jeden. Pak u kraje silnice konečně zabrzdil karavan s německou značkou a dvěma mladými výletníky. Přišel čas na krátký sprint, zdvořilost každého stopaře. Slečna spolujezdkyně se vyklonila z okénka a oslovila mě jako první. „Mluvíte anglicky?“ zeptala se. „Jasně,“ odvětil jsem. „To je skvělé, že tady stojíte! Prosím vás, poradíte nám, kudy se dostaneme k parku Stolové hory?“ požádala mě. „Víte, já nejsem místní. Jsem stopař,“ pokrčil jsem rameny a významně se zadíval na volné sedadlo. „Aha, tak nic, nezlobte se. I tak děkujeme. Na shledanou,“ rozloučila se slečna a společně s řidičem mě zanechali v oblaku prachu.

O patnáct minut později u mě zastavil blondatý třicátník. Byl velmi přátelský, ale z pohledu stopaře mu chyběla jedna důležitá věc. Chybělo mu auto. Přišel ke mně totiž pěšky. „Kamaráde, já tě tady ze zahrady už dlouho sleduju a je mi tě líto. Sice nikam nejedu, ale jestli potřebuješ, tak si zajdu pro auto a někam tě hodím,“ nabídl mi. „Ale kdeže, to já si tady jen tak stopuju. Vždyť čekám sotva chvíli,“ namlouval jsem nám oběma. „Ale no tak, stojíš tu hodinu. Tak já tě odvezu alespoň do Kladska,“ trval mladík na svém.

Nechat se někým odvézt ze soucitu by byl potupný začátek cesty. Chvíli jsme proto smlouvali, až se nám podařilo najít kompromis. Matěj mě odvezl na pár kilometrů vzdálenou křižovatku za městem. „Tady to máš na stopování lepší. Ale nezapomeň se namažat opalovacím krémem. Budeš tu stát dlouho. V Polsku se stopuje špatně a já stopaře neviděl, ani nepamatuju,“ řekl mi na rozloučenou. „Úspěšný stopař nestojí u silnice, ale sedí v autě. Třeba stopaře nevidáš proto, že jim hned někdo zastavil,“ bránil jsem polské řidiče. Matěj pokrčil rameny. „Tak se ti aspoň bude čekat veseleji, když seš optimista.“

Když Matěj konstatoval, že řidiči z jeho kraje stopaře moc neberou, zapomněl na jednu věc. Mohl mě vzít někdo odjinud. Nečekal jsem ani deset minut a zastavila u mě bílá dodávka s českou SPZ. Energicky z ní vyskočil roztěkaný zarostlý člověk. „Skvělý! Konečně stopař, taky jednou. Já když byl mladší, tak jsem projezdil stopem půl Evropy,“ radoval se Mirek, zatímco přesouval modré polystyrenové krabice z předního sedadla do nákladového prostoru. Jak se ukázalo, odvoz mi zařídil český olympijský tým. Zarostlý čtyřicátník s vizáží Vikinga měl k olympionikovi daleko – ovšem vezl do Varšavy vybavení pro kuchaře našich atletů.

„Takže jedeš na cestu po Evropě, jo?“ pobídl mě Mirek ke konverzaci, olízl cigaretový papírek a jednou rukou ho smotal do perfektní ruličky. „Jedu, no. Chci dojet z Athén za polární kruh. A abych nemusel dvakrát létat, tak nejdřív jedu na sever, pak odletím do Athén a vrátím se domů. Cesta se potká v polovině,“

vysvětloval jsem mu. Mirek vyfoukl dým z okénka a udiveně se na mě podíval. „To se teda docela projedeš. A co v tej Evropě chceš zjistit? Já vždycky, když jsem jel do nějaký země stopem, tak jsem tam chtěl něco zjistit,“ vyzvídal. „No, tak to je docela jednoduchý...“ řekl jsem, abych získal čas promyslet si odpověď.

„Chci si povídat s lidma a zeptat se jich, jak se jim tady žije. Evropa je totiž podle mě nejrozmanitější kontinent světa. A protože jsi v Evropě vyrostl, chápeš naši kulturu a dokážeš si všimnout i drobných rozdílů. Když ale jedeš jenom do jedné země, nemáš s čím srovnávat. Abys tu rozmanitost poznal, musíš navštívit víc zemí v krátkém čase, což v Evropě není problém. Máš tu padesát zemí, všechny blízko u sebe, u půlky z nich nejsou hranice. Je tu bezpečno a rozumíš jazyku. A tak si říkám, že si Evropa přímo říká o to, abys ji projel stopem. Vlastně se divím, že jsem to ještě neudělal,“ rozvášnil jsem se. K dokonalému patosu chyběla už jen Óda na radost v podkresu.

„Teda, kamaráde, kdyby s náma v autě seděla Angela Merkel, tak ti zatleská,“ smál se Mirek. Pochopil jsem ale, že se mu moje odpověď líbí. „Víš, já jsem zasranej sluníčkář. Mám lidi rád. Když mi bylo patnáct,“ vyprávěl, „tak jsem začal jezdit stopem na koncerty. Do Německa, do Belgie, do Holandska. Tehdy bývali tak překvapení, že přijel mladej kluk z Česka, že po mně ani nechtěli vstupný. A stopovalo se skvěle.“

„Hned bych si to s tebou vyměnil,“ zasnul se Mirek a začal vzpomínat na to, jak dodávkou vozil kapely po celé Evropě. Myslí, že i proto mají někteří řidiči stopaře rádi. Připomínají jim léta vlastní svobody. „A do jak velkých sálů jste jezdili?“ zajímal jsem se. Mirek se na mě pobaveně zazubil. „Hlavně kluby a squaty. Vozil jsem punkový kapely. Kluci občas byli v takovém stavu, že nechápu, že nás pustili přes hranice.“ Dnes už Mirek punkové kapely nevozí, provozuje ale autodopravu, takže po Evropě jezdí pořád. „Nedovedu si představit, že bych dělal něco jiného. Já to miluju, být na cestě. A jak na tebe koukám, vypadáš, že ty taky,“ řekl a začal si balit další cigaretu.

A jak se tam stopuje?

Právě tohle je nejčastější otázka dvou stopařů, kteří se baví o nějaké zemi. Stopař totiž rozděluje svět na země, v nichž se stopuje dobře, v nichž se stopuje špatně a v nichž se nedá stopovat vůbec. V Evropě má stopování největší tradici v zemích bývalého sovětského bloku, kde se rozmohlo kvůli nedostatku aut. Dobře se tam stopuje dodnes. Řidiči nejčastěji berou stopaře proto, že v mládí sami stopovali. Autostop kvete také v některých chudších zemích, jako je Albánie, Ukrajina nebo Rumunsko, kde místním supljuje nedostatečnou veřejnou dopravu. Řidiči ochotně zastavují také proto, že je zvykem přispívat jim na benzín. Co se týká zbytku Evropy, špatnou pověst mají u stopařů Španělsko, Itálie nebo Řecko, dobře se stopuje například v Německu, Belgii nebo ve Francii. Výslovně zakázaný je autostop v některých státech USA – v Nevadě, Utahu či Idahu.

Navštěvuji div přírody

Stopem se dá ujet i tisíc kilometrů denně, nic podobného jsem však neměl v plánu. Zatímco Mirek už byl z Varšavy jistě dávno doma, já se k třetímu dni cesty probudil sotva dvě stě kilometrů od českých hranic – v Poznani.

Bylo už po osmé, ale v ulicích města dosud panovalo ticho ospalého rána. Svátek Božího těla totiž Poláci vydatně oslavovali už v jeho předvečer. Kostely byly dosud zavřené, a tak si předčasný start užili v hospodách a barech, kde Boha chválili především za prodloužený víkend. Návštěvníci zapadlých vináren se stali svědky zázračné přeměny vody ve víno, v jednom z četných karaoke barů se zase mohli dojmout nad písní (What if God Was) One of Us ve zdařilém provedení improvizovaného sboru. Hříšníky, kteří neodešli po první limonádě, pak svou verzí skladby Highway to Hell ztrestala nepřiliš talentovaná sólistka.

Vypily se hektolitry nedobrého polského piva – a snad právě to zradilo kajícího, kterého jsem po půlnoci viděl pokorně klečet před mísou. Kromě piva servírky po celý večer na tácech roznášely panáky všech barev. Duchovní by asi nesouhlasili, ale přinejmenším z jazykového hlediska se panáky k uctění Pána hodí víc než hostie. Dá se tak říci, že oslavy v jistém smyslu náboženskou atmosféru měly.

Protože po prohýřené noci otevřel ze všech podniků dosud jen McDonald's, snídal jsem na lavičce dva sendviče a dvě cappuccina. Tato kombinace byla v akci, sleva tedy rozhodla za

mě. Společnost mi přišel dělat opilec, který se odkudsi připotácel. „Kamaráde, já chci ještě pít, ale došly mi peníze. Dal bys mi něco?“ požádal slušně. Připomněl mi tím pána bez domova, se kterým jsem se potkal před třemi roky v Praze na nádraží. Strašlivě páchl a nebál se to použít. Přitiskl se ke mně a řekl: „Když mi dáš deset korun, tak odejdu!“

Nabídka poznaňského opilce byla podobná. Dal jsem mu proto deset zlatých a přesvědčil se, že nelhal. Peníze v přilehlé trafice neutratil za jídlo, skutečně si koupil pivo. S plechovkou v ruce se pak nejistě potácel po chodníku. Chodci se mu snažili vyhýbat, ale neměli to vůbec lehké, protože nevyzpytatelně kličkoval. Připomínalo to trénink fotbalistů mezi kužely.

Jen o pár bloků dál, ve Varšavské ulici, mě pohltila zcela jiná atmosféra. Už za chvíli tudy totiž mělo projít náboženské procesí. Pořadatelé v reflexních vestách dokončovali poslední detaily výzdoby, policisté do vysílaček potvrzovali uzavírky a slavnostně oblečené dámy kontrolovaly prapory a obrazy na svých balkonech. Bylo jich tolik, až jsem na fotoaparátu musel vypnout automatickou detekci obličejů. Soustavně mi totiž zaostřoval na Ježíše Krista a papeže Jana Pavla II. „Procesí zděs budět? Kakoje vremja?“ zeptal jsem se policistky. Pobaveně se na mě podívala a dobrou angličtinou odpověděla, že procesí vyrazí v jedenáct hodin od chrámu Božího těla.

Kostel byl tak narvaný, že houfy lidí postávaly i venku. Konečně jsem díky tomu pochopil, proč mají všechny kostely oltář orientovaný na východ. Věřící, kteří se nevešli dovnitř, tak před svatostánkem alespoň mohou stát ve stínu. Pak se rozezněly zvony, bohoslužba skončila a dobrá tisícovka lidí se ukázněně sešikovala na silnici. Kromě duchovních a nekonečných řad řeholnic v hábitech všech barev ve formaci převažovali staří lidé a slavnostně oblečené děti, které nepůsobily moc nadšeně. Bylo zřejmé, že náboženský průvod představuje příležitost obléci ty, kteří se dosud nemohou bránit, do toho, co nechtějí nosit, a následně je nutit pochodovat městem.

Průvod se dal do pohybu tempem, které bylo milosrdné i k nejstarším zúčastněným. Holčičky v bílých šatech rozhazovaly kvítí, kněží důstojně svírali monstrance, ministranti zase ampliony, které v nevalné kvalitě přenášely zpěv z čela průvodu. Lidé na balkonech mávali vlaječkami, další vyšli do ulic, aby stanuli blíž nosítkům se svátostí. Dřevěnou konstrukci zdobenou drahými látkami obřadně a takřka bez houpání nesla čtveřice mnichů, jejichž pohyb kopírovaly pomalé mexické vlny poklekajících věřících. Někteří se pak hned prodírali davem dopředu, aby mnichy předběhli a mohli pokleknout znovu.

Řidiči na křižovatkách postávali u svých aut a nejistě otevírali ústa – snad se rozpomínali na text modlitby nebo nechtěli, aby jejich kletby byly příliš hlasité. Chodníky lemovaly také řady lidí, kteří si celou slávu prohlíželi přes displej svého telefonu, ti aktivnější občas v touze po lepším záběru do někoho nebo něčeho narazili. Průvod, podobně jako na městských maratonech, uzavírala dvojice sanitek a s nimi i já, zahanbený, že neznám slova ani jedné písně z katolické hitparády.

Autobusy ve svátek prakticky nejezdily a já prahl po tom, přetavit účast na společné modlitbě v úspěch při stopování. Použil jsem proto stopařského žolíka a zavolal si pro cestu na okraj města Uber. Na displeji jsem pak netrpělivě sledoval, jak se taxikář marně snaží objet trasu průvodu. Podařilo se mu to až po dvaceti minutách.

„Proč jedeš do Chemické ulice? Vždyť je to tovární čtvrť,“ zajímal se řidič, když se naše oči setkaly ve zpětném zrcátku. Přemýšlel jsem, co na to říct vtípného, ale nic mě nenapadlo. „Protože odtud chci stopovat do města Wągrowiec,“ přiznal jsem. Muž se na mě pobaveně podíval. „Ty jedeš taxíkem na místo, odkud budeš stopovat?“ zopakoval, co už jsme oba věděli. „No, když to takhle říkáte, zní to trochu zvláštně,“ uznal jsem. Taxikář už se po zbytek cesty jen smál a kroutil hlavou.

U silnice jsem na kus kartonu fixem napsal úhledné „WA“, zvedl palec a držel ho zvednutý skoro hodinu. Řidiči jen

Řidičská znaková řeč

Když řidič stopaři nezastaví, ale sympatizuje s ním, může mu to dát najevo gestem. Pro komunikaci od volantu se totiž vyvinula jednoduchá znaková řeč. S úbytkem stopařů se pomalu stává mrtvým jazykem, ovšem pamětníci zlaté éry stopování jí dosud vládnou. Řidičskou znakovou řeč tvoří čtyři gesta vysvětlující, proč řidič nezastavil. Když vybočí palec do strany, dává najevo, že z hlavního tahu bude brzy odbočovat. Když nasměruje ukazováček dolů, znamená to, že jede jenom kousek. Třetím gestem je pokrčení rameny. Rameny krčí řidiči, kteří mají plné auto. Posledním gestem je zakroucení hlavy. Doprovázené úsměvem znamená sympatie – používají ho řidiči kamionů, kteří stopaře nesmějí brát, nebo řidičky jedoucí samy. Posádky kamionů občas taky mávají nebo zahoukají na pozdrav. Všechna tato gesta stopařům dělají radost a dávají naději v brzký konec jejich čekání. Mezi méně potěšující náznaky patří kroucení hlavou bez úsměvu, troubení, občas i zdvižený prostředníček či vržený odpaděk. Ty signalizují, že daný řidič s konceptem autostopu nesouzní.

naznačovali různé důvody, proč mě nevezmou. Zdálo se, že po přítomnosti stopaře prahnou pouze ti, kteří jako na potvoru mají plné auto nebo jedou jen kousek. Kdo jel sám a daleko, ten mě ignoroval.

Už jsem začínal být rozmrzelý, když konečně zastavil řidič kamionu. Dokonce přešel přes sedačku, aby sám otevřel dveře. „Jéé, děkuju, vy mě vezmete?“ ujišťoval jsem se. „Ne. Jenom ti chci říct, že na Varšavu se odsud nestopuje. Stojíš úplně blbě,“ řekl muž. A já pochopil, že kdybych pro severně položený Wągrowiec použil jinou zkratku, než jaká se používá pro Varšavu ležící pět set kilometrů směrem na západ, čekal bych o hodinu méně. Člověk se pořád učí – a pro blbce to platí dvojnásob.

Sotva jsem zkratku „WA“ prodloužil na „WAGR.“, zastavilo auto s trojicí dobře naložených vojáků, kteří jeli vyzvednout loď. Dvacátníci Kamil a Tomek studují angličtinu na vysoké škole, o něco starší Sonia se zabývá výzkumem zemědělských plodin. „Ale trávu nám v laboratoři pěstovat nechce,“ stěžovali si vysokoškoláci.

Pili jsme ledově vychlazená piva Zubr a po půlhodině se znali dostatečně dlouho na to, aby přišel čas si ze sebe utahovat. „To bys ale měla. Nejen bramborami a sentimentem je moderní polský člověk živ,“ zastával jsem se kluků ze zadní sedačky. „Je to pravda. Plýtváš svým potenciálem, Sonio. Kukuřice si tě nezaslouží,“ přidal se Kamil. Sonia měla ruku vystrčenou z okénka, vlasy jí vlály ve větru, shovívavě kroutila hlavou a působila rozumněji než my tři dohromady. Silnou konkurenci jsme ostatně nepředstavovali.

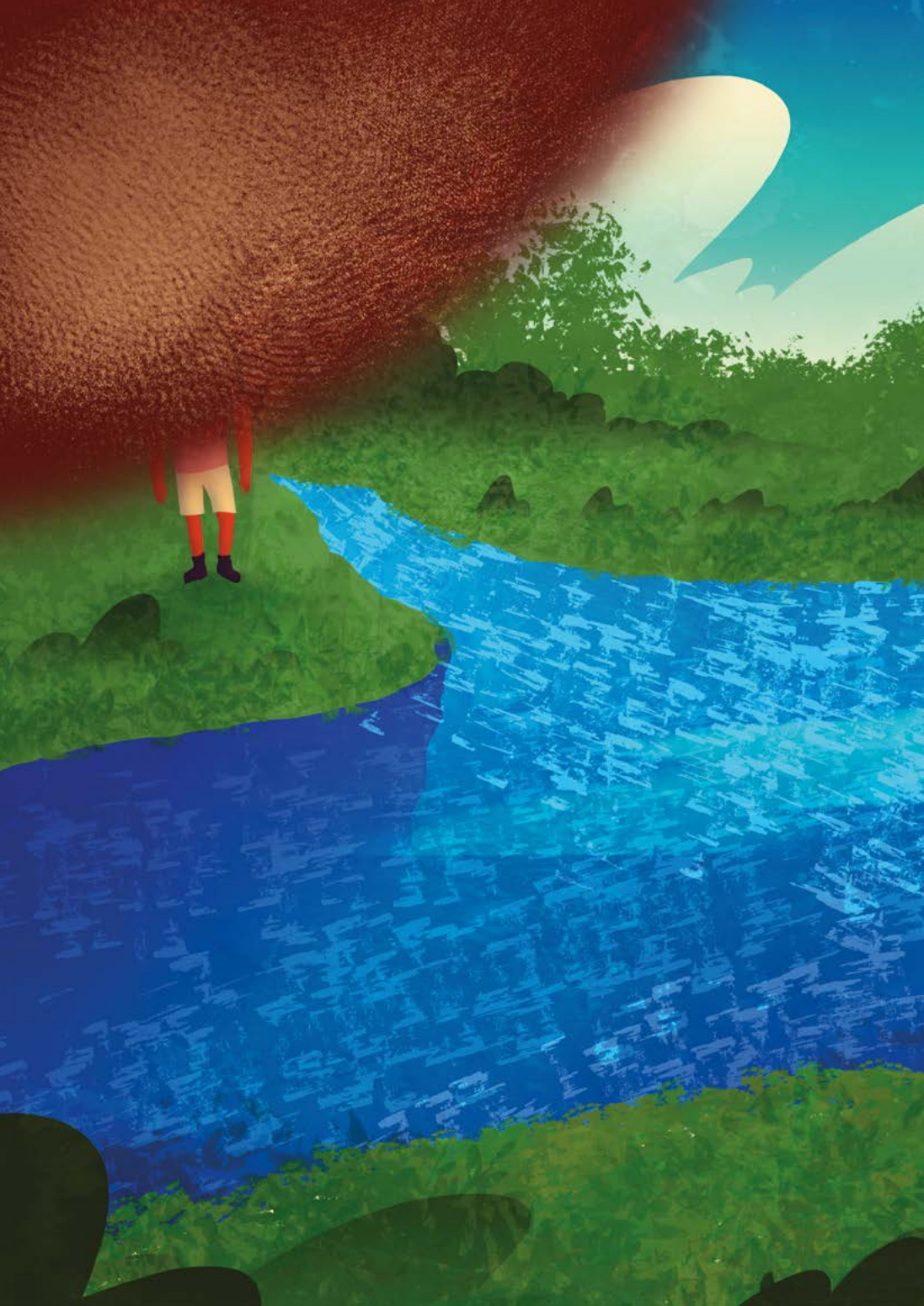
O pár vtipů později už jsme před Tomkovým domem nakládali loď na střechu auta. Pro skupinu čtyř vysokoškoláků to nebyl snadný úkol – upínací popruhy jsme zkoumali s údivem a obavami předkolumbovských indiánů, kteří poprvé spatřili pušku. Kolem pobíhal tlustý jezevčík, pili jsme citronádu a slunce nás pálilo do zátylku. U domu vonělo dřevo z dílny Tomkova otce. „Kdybys chtěl udělat kuchyň, tak se ozvi,“ nezapřel v sobě truhlářův syn podnikavost. „Jednu polskou kuchyň už rok máme. Takže leda tak přidělat upadlá dvířka,“ dobíral jsem si ho.

Konečně jsme kánoji jakž takž přikurtovali a vyjeli. Kamil loď kontroloval rukou vystrčenou z okénka a hlasitě přitom vyjadřoval obavy, že bychom k řece mohli přijet bez ní. „Czech pracował, raczej trzymam,“ komentoval své počínání. Ostatní mě zvali, ať se k plavbě připojím. „Potřebujeme někoho, kdo oddře všechno pádlování,“ vysvětloval Tomek. Já však měl docela jiné plány. „Kamarádi, jel bych s vámi rád, ale nemohu. Potřebuji se dostat do Wągrowce, abych stanul u jednoho z největších divů vaší země,“ omlouval jsem se. Ostatní se smáli v domnění, že jde o vtip. Mluvila z nich však pouze nevědomost.

Do Wągrowce mě odvezl osmnáctiletý amatérský závodník Bartek. Řidičák měl teprve dva měsíce, přesto jel velmi svižně a od volantu vynášel soudy, které byly stejně ostré jako trajektorie jeho obvyklého průjezdu zatáčkou. Náboženský průvod například označil za „pochod tučňáků“ – patrně v odkazu na hábity jeptišek. I prohlídku svého rodného města odbyl rychle a nekompromisně. „Wągrowiec je takový zbytečný město uprostřed ničeho. Už se těším, až se odstěhuju,“ pronesl mladý patriot, když mě ve vesnici vysazoval.

Centrum Wągrowce skutečně tvoří jen křižovatka s dvojicí hospod a pizzerií, ovšem hned vedle reklamního poutače na pizzu stojí důležitá směrová cedule. SKRZYŻOWANIE RZEK, přečetl jsem vybledlá písmena a vydal se podél potoka zarostlého rákosím. Užíval jsem si osvěžujícího stínu stromů a pozoroval život na jeho břehu. Kachny zrovna vyváděly mláďata, včely opylovaly zlatý déšť a v zahradě někdo řezal na cirkulárce. Když se v dálce ozval ještě kostelní zvon a úpění starého auta, které nešlo nastartovat, idyla polského venkova byla kompletní. Těsně před cílem mě zbrzdila nečekaná komplikace. Na vlastní kůži jsem se přesvědčil, že kindervajíčko dokáže i dospělého člověka zabavit na půl hodiny. Stačí, když se mu rozteče v krosně.

Zrovna jsem rybičkou doloval zpoza nehtů poslední zbytky čokolády, když se přede mnou objevil druhý potok. Vyběhl jsem na nízkou lávku a pohlédl na to, co u Wągrowce dvě nenápadné říčky

vytvářejí. „Taková místa jsou jenom dvě na světě,“ prohlásil pyšně pupkatý pán bez trička, který seděl na lavičce a krásu přírodního divu vstřebával celým svým tělem.

Dvojice říček Weřna a Nielba se na tomto výjimečném místě protínají, ovšem nevytvářejí soutok. Obě si dál razí cestu krajinou samy a zanechávají za sebou křižovatku. Vklouzl jsem do vody, abych přírodní fenomén lépe procítil. Proplouval jsem mezi lekníny a nechával se unášet proudem obou řek. Podobně jako se v minulých staletích stali symbolem lásky Petr a Lucie, Siegfried a Brunhilda nebo Romeo a Julie, pro instantní lásku století jedenadvacátého by to mohly být Weřna a Nielba.

Když při pohledu na mě začala plakat jakási holčička, kterou pobouřená maminka vzápětí odvedla pryč, usoudil jsem, že je na čase vylézt a obléct se. „Moc krásné. Jedinečné. Ohromující. Úžasné,“ kupil jsem před pupkatým pánem komplimenty v naději, že alespoň jedno slovo bude podobné polštině. Pán pyšně pokýval hlavou a nabídl, že mě u křižovatky řek vyfotí. Dal jsem mu do ruky telefon a on soustředěně pořídil celou sérii fotek. „Tak co, dobré?“ ujišťoval se, když mi přístroj vrátil. „Vynikající,“ zasmál jsem se a ukázal mu výsledek. Pán celou dobu držel prst na horní části čočky fotoaparátu, takže ani na jedné z fotografií nemám hlavu. Od prsou výš je vidět jen prst. Myslím, že v éře GDPR by tento talentovaný fotograf jistě našel uplatnění.

Mají nás tu rádi!

Když jsem přišel na okraj Wągrowce, od města Bydhošť mě dělilo pouhých padesát kilometrů vzdušnou čarou. Žádné letadlo mi ovšem ani tentokrát nezastavilo, takže jsem se musel vydat objížd'kou

po okresních silnicích. Tam se obvykle stopuje výborně, málokdo však jede daleko. Osmdesátikilometrovou cestu jsem tak překonal ve společnosti šesti řidičů, kteří si mě předávali jako lidský štafetový kolík. Ve stopařské štafetě na osmdesát kilometrů by přitom Polsko bodovalo, protože předávka nikdy netrvala déle než patnáct minut. Rychlé střídání řidičů mi dalo příležitost začít zkoumat jeden zvláštní fenomén – skutečnost, že nás Poláci mají rádi. Upřímně rádi.

Co si o Česku myslí ve světě, dobře ví každý výletník: vůbec nic. Při cestách za hranice kontinentu hned po frázi „jsem z České republiky“ musíme vysvětlit, že Česko je ta země kolem Prahy. Tomu, kdo nezná Prahu ani Československo, pak záhadnou „Čepablik“ (Czech Republic) musíme představit jako zemi vedle Německa, případně alespoň součást Evropy. Zvídavějším cizincům pak vysvětlíme, že součástí Jugoslávie už nejsme, ani jsme nikdy nebyli, a uvedeme pár základních rozdílů mezi Českem a Čečnou.

Poněkud příznivější je situace jen v bývalých sovětských republikách, kde lidé dobře vědí, že Československo hned dvakrát osvobodovali, a za svou přítomnost v letech 1945 a 1968 očekávají náležitý vděk. Přesto existuje země, v níž dobře znají naši historii i současnost, milují naši hudbu a filmy, a dokonce mají rádi i nás. Tou zemí je Polsko.

Ať už jsem zrovna usedl vedle Ladislava, Dominika, Ervína, Evy, Jacka nebo kohokoli dalšího z čtyřicítky ochotných řidičů, kteří mi v Polsku zastavili, vždycky to proběhlo stejně. Podle vzhledu mě nejprve považovali za Poláka, Američana nebo Němce. Sotva jsem však vyjevil svou národnost, neskrývali nadšení. „Ty jsi Čech? No to je skvělý! My máme Čechy moc rádi,“ říkali. „A my zase máme rádi Poláky,“ tvrdil jsem. Opakovaně jsem pak přemýšlel nad tím, proč vlastně Polákům jejich vřelý cit neopětujeme. Jenom proto, že nám jednou dali do brambůrek posypovou sůl?

Prvním z velkých fanoušků Čechů, které jsem na cestě potkal, byl třicetiletý řidič z povolání Jacek. Sám na mě mluvil

anglicky, ovšem trval na tom, abych mu odpovídal česky. Díky Jackově nadšení pro naši kulturu jsem pochopil, že bych při stopování v Polsku možná měl změnit strategii. Lépe než název destinace by na ceduli mohl fungovat nápis ZASTAVTE ČECHOVI! Naše konverzace proběhla zhruba takto:

„Jsem z Česka.“

„To je skvělý!“

„Spíš bych řekl, že už jsem si zvykl.“

„Ne, vážně. Já mám Čechy moc rád.“

„A proč nás máte tak rádi? Podle mě si to nezasloužíme.“

„Líbí se nám třeba to, že nejste tak pošahaně věřící jako my.“

„To je pravda. Vždycky když vidím bibli, mám chuť si ji přečíst, ale nakonec si to odepřu, abych nezklamal Poláky.“

„Vidíš, to je další věc – váš smysl pro humor. Umíte si dělat legraci ze všeho. My fakt máme rádi váš humor. A vaše písničky a filmy.“

„Zapomněl jsi na naše hrdinství, které jsme projevíli v zásadních okamžicích historie.“

„Co tím myslíš?“

„Že jsme moc nebojovali, na rozdíl od vás.“

„Taky jste na rozdíl od nás uměli přežít. To vám trochu závidíme.“

Kdykoli mi někdo dal najevo, že má rád Čechy, vyzvídal jsem proč. Nejčastěji Poláci uváděli právě český smysl pro humor, rezervovaný vztah k náboženství a naši schopnost neumírat. Mezi kurióznější důvody pak patřily tyto:

- Pořád se usmíváte.
- Jsou u vás legální drogy, kupoval jsem si je od nějakého Mongola v Českém Těšíně.
- Jste legrační.
- Natočili jste Nemocnici na kraji města.
- Vaše pivo se dá pít.

Český film – polské neporozumění

Český národ nepronikl jen do polských srdcí, ale také do frazeologických slovníků. Například pojmem „český film“ Poláci označují něco nepochopitelného, je to obdoba naší „španělské vesnice“. Toto pojmenování údajně pochází z roku 1947, kdy měla v Polsku velký úspěch česká válečná komedie Nikdo nic neví. Zatímco hrdinským eposům Poláci rozumějí dobře, bláznivý snímek o ukrývání těla mrtvého esesáka pro ně byl jako z jiného světa. Další frází spojenou s Českem je „česká chyba“ – označuje se tak překlep v podobě záměny dvou sousedních písmen. Podle česko-polského kněze Zbigniewa Czendlika označení pravděpodobně odkazuje k podobnosti některých českých a polských slov, která jen mají přeházená písmenka – například kapr/karp nebo kopřiva/pokrzywa. V polštině existuje také méně láskyplný idiom „český Pepik“, kterým Poláci narážejí na naše švejkovství a zbabělost v dějnotvorných okamžicích.

Na otázku mi nedokázali odpovědět jen manželé Stanislav a Evelina, kteří provozují stánek s pirohy v Bydhošti. Dva roky totiž v Česku žili a pracovali.

Chudáček potkává paní Lidii

Sotva jsem otevřel oči, naskytl se mi typický ranní hostelový pohled. Polonahý Ukrajinec si pískal Kaťušu a žehlil u toho košili. Nechtěl jsem ho v bohulibé aktivitě rušit, protože sloužil nám všem. Bylo zřejmé, že čím dřív košili vyžehlí, tím dříve si ji zase obleče. Právě ve schopnosti rychle vypravit hosta do nového dne vidím velkou výhodu hostelů. Ráno se tam obvykle nechci zdržovat ani o minutu déle, než je nutné k vystání fronty na sprchu.

Vrátil jsem klíče a vyklouzl na ulici objevovat, co je v Bydhošti neobvyklého. Nejprve jsem se zastavil před katedrálou svatého Martina a Mikuláše, abych si prohlédl její okap. Roura dnes slouží jen k odvádění vody ze střechy, ovšem za druhé světové války k okapu kradmo zvedal zrak každý zasvěcený kolemjdoucí. Navzdory přísnému zákazu užívání vlasteneckých symbolů totiž na jeho plechu po celou válku zůstala plastika polské orlice. Pamětní desku sem Poláci důmyslně umístili až po válce, takže nenápadného dravce si nikdo z okupantů ani kolaborantů nevšiml. Orlice shlížela na město z výšky osmi metrů jako symbol polského spikleneckví a nacistické nedůslednosti. Hitler sice dobyl půlku Evropy, ale na okap v Bydhošti zapomněl.

Sám jsem se na tomto památném místě přesvědčil, že bojovná a neústupná duše dřímá v Polácích dodnes. Stačila k tomu jediná neopatrná věta pronesená do telefonu. Můj kamarád

Hostely

Hostely jsou místem, kde se setkávají neúspěšní a spořiví lidé z celého světa, kteří nechtějí platit za vlastní pokoj, a tak ho sdílejí s ostatními. Noc v pokoji pro čtyři až dvanáct hostů obvykle stojí pět až dvacet eur. Výhodou hostelů je jejich poloha v centru města, mladí recepční hovořící anglicky a možnost seznámit se s dalšími cestovateli. Nevýhodou jsou další cestovatelé, kteří se s vámi chtějí seznámit, vlasy ve výlevce a občasné zvuky soulože, které se neúčastníte.

Martin mi zrovna vysvětloval, proč Poláci nemají rádi Rusy. „Tak asi hlavně proto, že se o ně v devětatřicátém Hitler se Stalinem šáblí napůl, ne?“ konstatoval jsem. Dvě nešťastná klíčová slova zaslechla kolemjdoucí stařenka. Zastavila se, věnovala mi strašlivý pohled a výhrůžně pozvedla hůl. Kdybych s tradiční českou bojovností nezvedl ruce nad hlavu a neudělal dva skoky nazpět, jistě by mě holí přetáhla. Člověk se v Polsku musí mít na pozoru.

O poznání příjemnějšího přijetí se mi dostalo ve vyhlášeném bydhoštském Muzeu mýdla a historie špíny. Na prohlídce mě přivítala usměvavá slečna průvodkyně, která se však bohužel nezeptala, odkud pocházím. Nezbylo než čekat na oslí můstek. Přinesla ho až zmínka o Vincentu Priessnitzovi a Lázních Jeseník. „Jeseník znám, to je u nás. Já totiž pocházím z Česka,“ pronesl jsem jako správný šprt. Znovu to zafungovalo. „Jéé, vy jste z Česka!“ zvolala průvodkyně nadšeně. Jako důvod obliby naší národnosti uvedla, že se pořád usmíváme. Její iluze o usměvavých Čechách mě od srdce rozesmála a kruh se uzavřel.

Prohlídka muzea mýdla a hygieny byla natolik informativní, že jsem se dozvěděl nejen to, co jsem slyšet chtěl, ale také to, co jsem nikdy slyšet nechtěl. Například skutečnost, že ještě v 19. století měl každý dělník bydhoštské továrny na mýdlo povinnost odevzdat měsíčně deset gramů ušního mazu, který se používal jako barvivo do žlutého mýdla. „Protože jeden člověk na to nestačí, sbírali maz celé rodině,“ dodala průvodkyně. Sebekriticky k svému národu pak přiznala, že lidé v Evropě omezili hygienu s příchodem křesťanství – bible na rozdíl od antické literatury, tóry či koránu hygienu příliš neřeší a oproti čistotě tělesné vyzdvihuje zejména tu duševní. V době morových epidemií se pak prý také rozšířila nešťastná pověra, že horká voda může onemocnění zhoršit, a tak se lidé přestali mýt úplně.

S kartony pod paží jsem nasedl do autobusu číslo 58 a vydal se na okraj města. Očima jsem těkal po interiéru autobusu a snažil se vyhybat zkoumavým pohledům spolucestujících. Zdálo se, že

krabice nepovažují za pomůcku na stopování, nýbrž za lůžkoviny. Zajímavé je, jak otevřeně člověk na cestách přemýšlí o světě a je připraven přijímat nové podněty. Právě díky tomu jsem si poprvé v životě uvědomil, že pod těmi velkými boulemi uvnitř autobusu se skrývají kola. S novou znalostí, znovu o krok blíž dospělosti, jsem vystoupil na hezkém plácku u lesa a začal stopovat. Mé počínání se zájmem sledovali cestující z nedaleké autobusové zastávky, kteří zvolili konvenčnější způsob dopravy. Kdykoli se blížil vůz, upřeli na mě zrak a čekali, jak to dopadne. Myslím, že mi fandili.

Celá situace připomínala přírodopisný dokument. Chyběl už jen hluboký hlas vypravěče průvodního slova. „Stopaře sledujeme v jeho přirozeném biotopu – na výpadovce z města. Aby zaujal některého z projíždějících řidičů, používá mimikry. Napodobuje úsměv, pomocí světlého oblečení předstírá čistotnost a nutí se do vzpřímeného postoje. Kdykoli se přiblíží řidič, zahájí stopař zásnubní tanec lehkým pohybem palce nahoru a dolů.“

Už skoro hodinu mi nikdo nechtěl zastavit a já se přistihl, jak se na řidiče začínám zlobit. Podobná reakce se po stovkách odmítnutí nabízí, je to však past, do které se stopař nesmí nechat chytit. Zastavit úplně cizímu člověku postávajícímu u silnice představuje přátelské gesto plné ničím nezasloužené důvěry. Nezastavit mu je naopak zcela logické a intuitivní řešení. Vyhlížet řidiče, který zastaví, tedy v podstatě znamená čekat na výpadek systému. A ten s sebou obvykle přinese nějakého nepravděpodobného hrdinu. Někoho, jako byla paní Lidie.

Jméno této usměvavé šedesátnice v květovaných šatech jsem se dozvěděl už v okamžiku, kdy se ke mně blížila svým fialovým Fiatem Punto. Stálo totiž na plechové ceduli ve tvaru poznávací značky za sklem. „Tak pojd', mladíku, nastupuj,“ pobídla mě. Vděčně jsem usedl na sedadlo spolujezdce a zaradoval se nad milou společností. Ženy ve věku paní Lidie ostatně byly mou cílovou skupinou vždycky – kupují nejvíc knih. V Polsku mě vezly stopem mnohokrát, neboť zejména dopoledne jsou zdejší silnice revírem

osamělých seniorek. Manžely a děti mají buď v práci, nebo – a to je ještě častější – v zahraničí. Zatímco ženy v Polsku chodí do důchodu v šedesáti, muži až o pět let později.

„Tenhle fiátek jsem dostala od dětí k padesátinám. Později mi dcera dala ještě vnučka, zrovna ho jedu hlídat,“ vyprávěla paní Lidie a láskyplně dlaní přejela palubní desku pečlivě udržovaného vozu. Uctivě jsem se rozhlédl po nepřiliš prostorném interiéru zaplaveném fialovými doplňky. „Pěkně vám ladí k šatům. A taky k laku na nehty, botám, kabelce,“ poznamenal jsem a paní Lidie se rozzářila. „To sis dobře všiml. Fialová je moje oblíbená barva,“ usmívala se blaženě. „Včera jsem se zúčastnil náboženského průvodu,“ doplnil jsem pak ještě svou lichotku předstíranou pobožností. Paní Lidii to nadchlo natolik, až jsem se začal bát, že už mě z auta nepustí.

„Zastavuji stopařům vždycky. Když jsem byla mladá, tak jsem taky stopovala, tehdy to šlo samo, měli jsme na to dokonce takové průkazky,“ vyprávěla mi o stopování za socialismu. „Řidiči, kteří zastavovali stopařům, sbírali body a mohli vyhrát ceny. Třeba televizi, nebo dokonce auto.“ Snažil jsem se Lidii vysvětlit, že i my máme takovou loterii, ale s účtenkami. Myslím však, že mě nepochopila – naše česko-rusko-polská konverzace se ostatně nesla v atmosféře stavby babylonské věže. Informaci, že jsem na stop čekal hodinu, však Lidia rozuměla dobře a rozlítla ji. „Ty jsi vážně čekal hodinu? Takový pěkný blondatý chlapec? No tedy, chudáčku!“ rozčilovala se. „Tak ať tě provází Bůh,“ loučila se potom na křižovatce.

Snad za tím stála autorita paní Lidie, snad štěstí, ale na další stop jsem nečekal ani pět minut. Řidič dal nejprve ohleduplně přednost chodcům na přechodu, pak zapnul výstražná světla a se svým audi opatrně zastavil přímo přede mnou. Už jsem úplně zapomněl, že člověk beroucí stopaře může řídit takhle dobře. „To je neuvěřitelný, ty mě vezeš jako prezidenta. Kdybys viděl, jak se mnou řezala zatáčky paní Lidia, co mě vezla před tebou! Ta by ti mohla dát školu smyku,“ konstatoval jsem, když jsme pluli po dálnici vstříc moři s tempomatem nastaveným na 130 kilometrů v hodině.

Program autostop

Už od padesátých let znamenalo stopování pro desetitisíce mladých lidí únik z nesvobody socialistického Polska. O jeho vzestup se přitom zasloužila sama vláda. V roce 1958 vznikl Program autostop doprovázený kampaní motivující řidiče, aby stopařům zastavovali. Program autostop udělal ze stopování oficiální způsob přepravy. Stopaři si museli v trafikách koupit brožuru, která je opravňovala k výkonu jejich koníčku a nabízela některé výhody – například zlevněné ubytování ve vybraných motelech. Součástí brožury byly také kupony s unikátními čísly, jimiž cestující odměňovali řidiče. Řidiči se díky nim mohli zúčastnit celostátního slosování a vyhrát auto, motocykl, televizor nebo třeba lednici. Podporou autostopu se polská vláda snažila kompenzovat nedostatek aut a taky kontrolovat jinak neorganizovanou aktivitu.

Martina to rozesmálo. „Živím se jako programátor robotů, takže pravidla vytvářím. Musím je tedy i dodržovat,“ vysvětlil. Polovinu jeho práce prý tvoří to, že kouká do zdi a přemýšlí, jak vzít lidem práci. V té druhé programuje automatizované linky. Martin už své děti připravuje na nový řád světa – jeho šestiletá dcera ještě neumí číst, ale už programuje v obrázkovém písmu. A o světě budoucnosti začal vzrušeně vyprávět i mně.

Řízení je jednou z posledních aktivit, při které lidé mají čas navíc. V autě musí sedět tak jako tak, a cokoli zvládnou nad rámec točení volantem, je příjemný bonus. Už hodinu jsem tak na Martinovi vyzvídal zajímavosti o robotice, aniž jsem se musel bát, že ho obírám o čas. Shodli jsme se na tom, že stroje zatím duši nemají, ale lidé už se napracovali dost, takže roboti by to měli pomalu vzít za nás. Pak jsme se dostali k zásadnímu tématu – k budoucnosti autostopu.

„Poslouchej, Martine, víš něco o těch autonomních autech?“ odvedl jsem řeč od historky s robotickým vysavačem, který přehlédl psí lejno a dál jezdil po místnosti. „No jasně, ptej se,“ pobídl mě Martin. „Budou autonomní auta brát stopaře?“ zeptal jsem se. Martin chvíli mlčel a pak se na mě omluvně podíval. „Obávám se, že ne,“ řekl. A tak jsem pochopil, že stopování je další obor, který zanikne s nástupem automatizace. Máme posledních deset dvacet let.

Gdaňsk – město velkých příběhů

Zhluboka jsem se nadechl vzduchu prosyceného mořem a šel posnídat na jednu z četných kavárenských zahrádek, které lemují vysoké cihlové domy Gdaňsku. Vajíčka mi rychle chladla pod silným

větretem ze severu, kroužili nade mnou rackové a já si užíval atmosféry přístavu. Právě silný vítr, racci a melancholie pobřeží studeného moře ke Gdaňsku patří stejně tak jako honosné kostely a pečlivě udržované kupecké domy. Přístavní sídlo omývané vlnami Baltského moře po staletí představovalo malý kus sjednocené Evropy, kam se za obchodem a prací stěhovali lidé všech národností a Gdaňsku vtiskli jedinečnou atmosféru kosmopolitního svobodného města.

Poprvé jsem se sem podíval už před třemi roky. Má slečna tehdy prohlásila, že bychom mohli v zimě vyrazit někam k moři. Připadalo mi to jako dobrý nápad. A tak jsme se v lednu vydali nočním vlakem z Ostravy k Baltu. Syrové město vonící olejem, rybami a solí jsme si okamžitě zamilovali. A já se sem po letech vrátil za vzpomínkami.

„Gdaňsk je město, kde se lidi nikdy nepodělali,“ vysvětloval mi pozdě večer jeden z návštěvníků baru No To Cyk. Namísto přednáškového pultu se opíral o bar, ale jeho projevu to na vážnosti neubíralo. Nenápadný podnik s laciným pitím a stolky příliš blízko u sebe je k podobným setkáním jako stvořený. Mladý vysokoškolač zrovna dokončil příběh o obraně Westerplatte za druhé světové války a dostal se k líčení událostí v gdaňských loděnicích o čtyři dekády později. Právě tady v roce 1980 vyvrcholila vlna stávek založením hnutí Solidarity, které vedl elektrikář Lech Wałęsa.

„Deset milionů lidí se za rok k Solidaritě přidalo. Deset milionů! Byl mezi nimi i můj táta. Pak ale komunisti vyhlásili stanné právo a začali je zatýkat,“ mával dramaticky rukou. Protože se jí dosud přidržoval barového pultu, zakymácel se přitom jako režim v osmdesátých letech. Když Poláci začnou vyprávět své hrdinské příběhy, je těžké odejít. Mají jich totiž spoustu. Přednáška trvala už přes hodinu a mně se zavíraly oči. Objednal jsem proto poslední vodku s koprem, slíbil, že o Varšavském povstání si poslechnu příště, a dal se na ústup.

Bitva o Westerplatte

Málo se to ví, ale první bitva druhé světové války vypukla právě v Gdaňsku. Prvního září 1939 začala německá loď Schleswig-Holstein ostřelovat poloostrov Westerplatte, který střeží vjezd do gdaňského přístavu. Poloostrov bránila stálá posádka dvou set polských vojáků pod velením majora Sucharského. Nacisté měli patnáctinásobnou přesilu a očekávali bleskové vítězství. Polští obránci však navzdory nedostatku munice a zásob odolávali bombardování, ostřelování z lodí a útokům pěchoty celý týden – ještě v době, kdy Němci už byli před Varšavou. Když Poláci kvůli množství zraněných a nedostatku munice ohlásili kapitulaci, německý podplukovník Henke nechal Sucharského na výraz úcty k statečnému protivníkovi nadále nosit důstojnickou šavli. Houževnatost majora Sucharského, kapitána Dąbrowského a jejich mužů pro Poláky představuje symbol národního hrdinství za druhé světové války.